

Å møte en veteran

Trond Ivar Hegge

Norske soldater er statens instrument for utøvelse av vold. Som psykologer har vi plikt til å møte dem med respekt og profesjonalitet.

KAMPHANDLINGER: Våre politikere mener oppdraget i Afghanistan er så viktig at det er verdt å risikere norske liv for det. De som påtar seg denne jobben på vegne av landet, fortjener støtte – også fra psykologene. Foto: Flickr.com/J.S. Rafoss

DEBATT: HOLDNINGER TIL KRIG

Vi må gjerne stille spørsmål ved Norges deltagelse i krig, men som psykologer har vi plikt til å hjelpe de som deltar, skriver militærpsykolog Trond Ivar Hegge. For de som har tatt på seg jobben med å delta i kamphandlinger på vegne av landet, fortjener også psykologers støtte.

Norge deltar i en slags krig i Afghanistan.¹ Jeg sier en slags, fordi det ikke er krig i folkerettslig forstand. Men norske soldater blir beskutt og utsatt for bomber. En psykolog som jobber i et helseforetak, spurte meg om det virkelig var slik at de norske soldatene skjøt på mennesker. Som militærpsykolog vet jeg at de gjør det. De gjør det når de har lov til det, som når de selv blir beskutt. *Det ligner veldig på krig.*

Krigens egenart

Norges deltagelse i kamphandlingene i Afghanistan har konsekvenser for psykologisk praksis. Krig er en spesiell opplevelse. Man skyter på andre mennesker og blir selv beskutt. Soldatene blir utsatt for angrep fra skjulte bomber. De opplever lange perioder med kjedsommelighet og usikkerhet. De kommer hjem til verdens rikeste land hvor befolkningen klager over det de opplever som bagateller. Dette kan skape gode vekstforhold for misforståelser. Mange veteraner som har vært i kontakt med helsevesenet, klager over å ikke bli forstått. Noe av det handler om å møte terapeuter som ikke kjenner til militært utstyr og militære begreper og arbeidsmåter. Andre momenter kan være de spesielle opplevelsene krig innebærer: kameratskapet, krigens gru og de vanskelige valgene en soldat kan havne i – hvor skam kan spille en vesentlig rolle. Noen føler at de ikke blir forstått i det sivile, av venner og familie, og isolerer seg til å bare ha kontakt med kameratene fra oppdraget. Alt dette er momenter som en veteran kan ha med seg i møtet med en psykolog.

Plikt til å hjelpe

Våre politikere har valgt å sende ut norske militære styrker i farlige oppdrag. De mener at dette er så viktig at det er verdt å risikere norske liv for det. De som påtar seg denne jobben på vegne av landet, fortjener støtte – også psykologers. Selvsagt kan man diskutere om vi gjør en nyttig jobb i Afghanistan og om det er riktig å være der, slik vi kan diskutere og sette spørsmålsteget ved alle yrker og samfunnsoppgaver. Folk utenfor Forsvaret må derfor gjerne komme med sine synspunkter på og meninger om hva vi i Forsvaret gjør. Men som profesjon har vi psykologer plikt til å hjelpe, uansett. Det betyr å gjøre en innsats i å sette seg i klientens sted, uansett bakgrunn. Og å være seg bevisst sine egne holdninger i så måte.

Det er godt mulig at du i nær fremtid får en veteran som klient. I en befolkning som er delt i synet på hvorvidt det er riktig å delta i Afghanistan, vil det også finnes psykologer som har liten sans for krig og soldaters karrierevalg. Jeg håper og tror at dette ikke spiller inn i hvordan den enkelte blir møtt hos psykologen. Om man er uenig i oppdraget, om man ikke liker militærvesenet, eller om man mener at det bare er griske de-har-seg-selv-å-takke-eventyrere som melder seg til slikt – soldatene fortjener å bli møtt med respekt og profesjonalitet. Jeg kjenner ikke til at psykologer møter soldater med flere eller færre fordommer enn vi møter andre klienter med, men ønsker å sette fokus på at vi som alle andre mennesker har fordommer. Det er viktig å være seg disse bevisst. Som Kierkegaard sa: Skal man kunne hjelpe en annen, må man sette seg i dennes sted. Men utgangspunktet for forståelse er kanskje noe dårligere enn ellers, da krigshverdagen i Afghanistan er veldig forskjellig fra den sivile hverdag i Norge.

¹ Id="psykolog09-12-heleb-2544">Synspunktene presentert i dette innlegget er mine, og representerer ikke nødvendigvis meningene til Forsvaret, Forsvarets sanitet eller Kontor for psykiatri og stressmestring.

Krigerkultur

Avstanden mellom den sivile verden og den militære ble illustrert ved debatten om krigerkultur tidligere i høst. Utgangspunktet var et intervju i Aftenposten, hvor en mann i Oslo fortalte at han hadde et litt spesielt ønske, nemlig å oppleve hvordan det ville være å drepe noen. Dette hadde han tross alt trent en del på i jobben i Forsvaret. Det ble debatt, og forsvarsminister Strøm-Erichsen uttalte at hun ikke ville ha en krigerkultur i Forsvaret. En offiser som ble intervjuet av Viggo Johansen på NRK1 noen uker senere, ville derimot gjerne ha en krigerkultur, i den forstand at soldatene viste gode holdninger og gjorde en god jobb. Dette ble senest fulgt opp i en kronikk i Aftenposten 10. november om krigerkultur og behovet for en åpen debatt om militæretisk profesjonalitet.

Utgangspunktet for forståelse er kanskje dårligere enn ellers, da krigshverdagen i Afghanistan er veldig forskjellig fra den sivile hverdag i Norge

Å drepe et annet menneske er noe av det verste man kan oppleve. Min jobb som militærpsykolog innebærer å hjelpe soldatene å leve med det. Men jeg er ikke overrasket over at man har et ønske om å prøve seg på det man er trent til. For jobben som soldat krever blant annet aggresjon. En soldat skal kunne slå til hardt og brutalt og kunne skyte for å drepe. Jeg har møtt offiserer som har gitt uttrykk for at det er viktig at Taliban forstår at nordmenn er noen råtasser – og at det lønner seg heller å angripe noen andre enn de norske styrkene, eller å legge ned våpnene. Slik er det når man er statens instrument for anvendelse av vold.

Vårt land sender ut menn og kvinner for å gjøre en jobb. Det er viktig at de av dem som sliter med ettervirkninger, møtes på en god måte – som alle andre klienter.

tihgge@gmail.com